

INTERJÚK

I. ÖNKÉPEK

„Engöm cigán nem vezet...”

Az elődök mivel foglalkoztak?

Hát földművesök vótak. Ha egy olyan család is kerül a mű családunkba, a házi cigányok közi, azt mondják, hogy mé házassodtál essze. Így van, na így van, hát ez a valóság, mé hazudjak. Legtöbbit a szemire hajtsák: menj el, kalányos!

Veszekedés közben?

Mikor valami olyan jó, ugye találkoznak eleget s esszeházassodnak, s menj el, te kalányos vótál s kalányos vagy! Például mit jelönt az? Ugye, mert ezelött a kalányos cigányok csináltak kosarat, seprüt orsót, kalányt, s házi cigányok nem csinálták eztöt.

A házi cigányok miből éltek?

A házi cigányok mentek dógozni. Erdőbe, mezőre, legtöbb mozikált, zenélt. No s így, így van, hogy... Most például lássa-e, hogy ezök a cigányok, a patakbeli cigányok, na azok a patakbeliek mind unitáriusok s mind házi cigányok, s mégsem férünk essze, én nem tudom, mi az oka, de nem férünk essze. Hanyagabbak, mocskosabbak, nem megélhetők, mind más.

Úgy, hogy a cigányok között négyfajta cigány is van, ejjsze még öt is. Ezt nem is lehet kibogozni, kicsi Sanyi...

A maga családjáról sa Jani bácsiéről valamiköt hallott-e, hogy mióta vannak például Almáson?

Mióta a világ itt vannak ejjsze, mű nem származtunk ide sehonnat. Janinak a nagyapját, nem tudom, ő oroszhegyi... ő tudná megmondani, mert az én elődeim mind innét vannak.

Nannyót, öt Derzsből hozta volt az ura, én még restellem is, hogy így ki kell mondani, de maga már hallotta, hogy volt Miklósvárán egy báró, hát az anyám nagyapjának az anyja szógált annál a bárónál, s a bárólegén felcsinálta, de el is üsmerte, úgy hogy be is volt írva, az én anyámnak a nagyapja báró Kelemön volt, úgyhogy onnan származott az én nagyapám. Az anyja cigány volt, öt pedig egy bárólegén csinálta volt neki. Úgyhogy az én családom itt volt, se vallást nem vátoztattak, se semmit, anyámnak a nagyapja katolikus embör vót s anyámnak az anyja s a nagyanyja s mind. Smü sem vátoztattunk vallást. Katolikus, unitarius, nekem most is mindegy, én a jehova vallással nem foglalkozom...

Mi a különbség a cigányok között?

Természettől is függ, mert van, aki cigány természetü, például én nem vagyok cigány természetü, más láthassa, szeretöm a cigányokat is, de szeretöm, amelyik becsületös. A magyarokat többre értékölöm ugyes, mert én amikor most az elnököt választottuk, a polgármestörünköt, akkor idejött volt ő, s azt mondja nekem, hogy na, azt mondja: mama – de én igazán nem modhatok reá semmit, mert jó embör –, mert ha engöm választanak meg, én azt mondja, én eddig is szerettem, de én ezután gondviselőjük leszek a cigányoknak. Maguk közül választunk egy jó ügyest, azt mondja, aki képviseli a cigányokat. Mondom neki, ide figyeljön tanár úr: nekem, mondom, mindegy, hogy maga mit választ vagy mit nem, mü magát megválasszuk, mert én nem láttam helytelenek, s most se látom, s igazán becsületös embör volt velünk szembe, nekem nem választ maga Almásról cigány képviselőt, eddig is képviseltek münköt a magyarok, s ha például nem vállalnak a magyarok, hogy képviselnek, képviselnek a románok de engöm cigán nem vezet! Pedig igaz ugye, hogy a parlamentbe vannak cigán vezetők. Mü cigányok vagyunk de a cigányok között is van különbség. Van olyan cigán, amelyik rendös, magyaros életöt él, a másik pedig erőssen cigán.

De az biztos, van restás cigán ugye, vótak ezelőtt azok a restás cigányok, fődozó cigányok, akkor vótak, akik árulták a tekenyököt, seprüköt, szóval mű, ezök a mű fajta cigányok avval nem foglalkoztak.

Edit is, az onokám, cigán, iskolába jár, erőssen szereti az osztálytársait, jobban szereti a magyarokat, mind a cigányokat! Mondom neki, Edit, te cigán vagy, de nem is akar hallani róla.

Hányadikos?

Ő végezött már a tizenkettővel. S azt mondtam neki: Edit, mű szegén cigányok vagyunk, s ha lehet, keress egy magadhoz valót. De szó sem lehet arról, hogy ő szót fogadjon, neki nem kell cigán, még szóba sem áll a cigányokkal. Karcsi, a másik onokám az más, azt mondja a legénke, hogy máamá, én inkább vennék el egy jó ügyes cigán leánkát, de hol van az a cigán?

Szóval erről van szó, hogy cigánba is van, aki akárkivel nem házasodik esze, magyarba is van. Magyarba is van s románba is van, aki nem házasodna, csak az ő nemzetiségivel, igaz-e?

Na, hát így van mindenütt. Én amikor Janihoz mentem, pedig anyósoméék vótak elég gazdagok is, tiszták is, méges volt, aki azt mondta, mé mentél hezza, mert kalányos. Ő tudta s tudja máma is, én nem törődtem akkor avval. Rácz Anikó néni azt mondta – mert vótak olyan legényök, amikor én leán vótam, hogy nem kalányosok –, de nézd meg, milyen ágyba fekszik. Odajártam, azt mondja, mert komámasszonyok vagyunk, s nézd meg, milyen ágyba fekszik. Redákné milyen ágyba fekszik. Lehet házicigány! S magyarba is így van. Nem? Szóval azért, mert kalányt árultak, alább vótak egy kicsit, le vótak nézve.

Almásan kik voltak a házi cigányok?

Hát Dénkó bácsit ismerted-e odafel, Jakabék s itt Gergő bácsinak a fia, leánya, itt sokan vótak, odabé... Rózaliék, Bisziók János bácsi, de hát ők úgy kinöttek volt abból, hogy ők az ilyensmivel nem foglalkoztak, szántottak s gazdálkodtak, úgyhogy ők na-

gyobb módba álltak sokkal, mind mü, mind sok magyar, erről van szó, de azért méges meg volt itélve, ha valamelyik meglátta: Hej, mocskos kalányos!

Ez sértés volt?

Ez sértés volt!

Jönnek ide a faluba restások es közbe-közbe. A restások elég tiszta asszonyok s minden, de én nem adnék szállást nekik. Arról van szó, hogy mü valahogy más cigányok vagyunk s ők mások.

Maguk így a környező falvakban ismerik egymást?

Hát mindenkit nem. De már Szentpálról vannak, akiket igen, hát rokonunk éppen nem volt, hát Tutó Dénös itt lakott, Mihálykának az apjáék olyan nagy gazdák vótak, hogy itt le, ameddig laknak Laciék, az mind az övék volt. Mikor hallom, hogy sok cigán hitványul viselkedik, elkér ezt is azt is, nem viszi vissza, seprüt ígér s nem viszi meg, hát ez... nem jön jól nekem.

Azok a cigányok, akik a patakából beköltöztek a faluba a főut mellé, ezzel ők rangba emelkedtek-e a cigányok között?

Nem! Lehet, hogy emelkednének, ha olyanok vónának, de hát az olyan nép, hova emelkedjön, aki a legutólsó? Nem tud, semmi-képpen sem tud...